

A photograph of a snowy mountain landscape under a clear blue sky. Several people are cross-country skiing down a wide, groomed track. The skiers are leaving tracks in the snow. The text is overlaid on the upper half of the image.

Lokal realitet og lokale dilemma i arealpolitikken

Hans Blattmann

Ordfører i Bykle

Styremedlem i Fjellnettverket

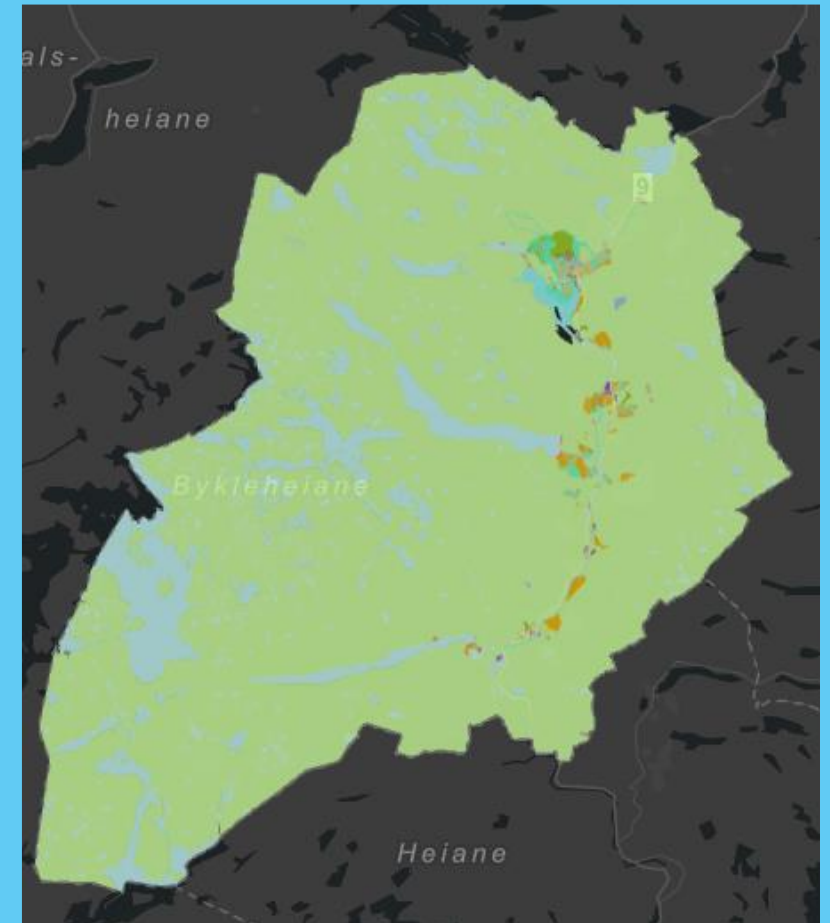
Lokal realitet Bykle kommune

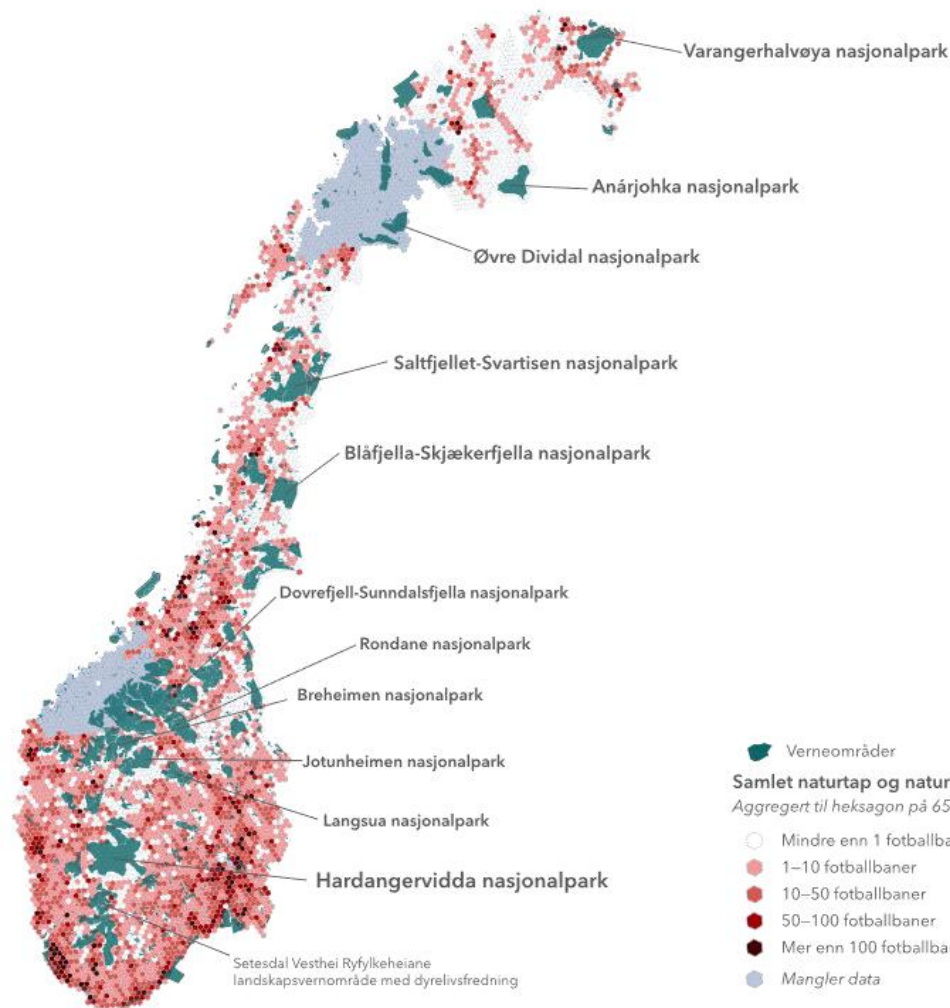
Fra fjellbygd til fjellby og framsynt
kraftkommune

- UTFORDRINGER I AREALFORVALTINGA
- Arealregnskap Bykle:
- 64 % varig vernet
- 94,3 % varig vernet /leveområde for villrein
- 0,5 % bebygd areal (veier og anlegg/bygg)
- 1461km² samla areal
- 2 830 fritidsbustader
- 1 420 varme senger
- 170 km preparerte skiløyper
- 70 km VA-hovednett
- 1030 Byklarar
- 20000 Hytte-Byklarar

317 kvadratkilometer bygd ned fra 2015-2025 i Norge. (Ref. Riksrevisjonen)

Det tilsvarer 0,08%

Totalt er 1,7 til 2% bebygd i Norge. Av dette utgjør veier den største enkeltandelen. Ref SSB

Andre påstander som fremmes:

- Betydelig økt ferdsel av folk i høyfjellet og et økende behov for å redusere og styre ferdselen...
 - DNT Sør dokumenterer en økende bruk av deres tilbud langs kysten, og fortsatt reduksjon i ferdselen i høyfjellet
 - Liknende rapporter fra andre steder

HVEM SKAL VI STOLE PÅ?

Hyttebøkene til DNT,
eller tellerne som står i randsonene?

- Eit breiare næringsliv

- Spinn-off/ bransjeeffekt –kraftsektor –stadbundne ressursar
- Fleire «ikkje-konkjunkturutsette» verksemdar
- Satsing på hjørnesteinsverksemdar –utvikling
- Samskaping, innovasjon og ny kompetanse
- Attrahere nye verksemdar og bransjar –lokale fortrinn
- Kvalitet i kommunale tenester

- Stadutvikling Bykle

- landbruk-reiseliv –stadbundne ressursar –natur og kulturarv

- Destinasjons-og sentrumsutvikling Hovden

- Besøksforvalting, arrangement, opplevingar

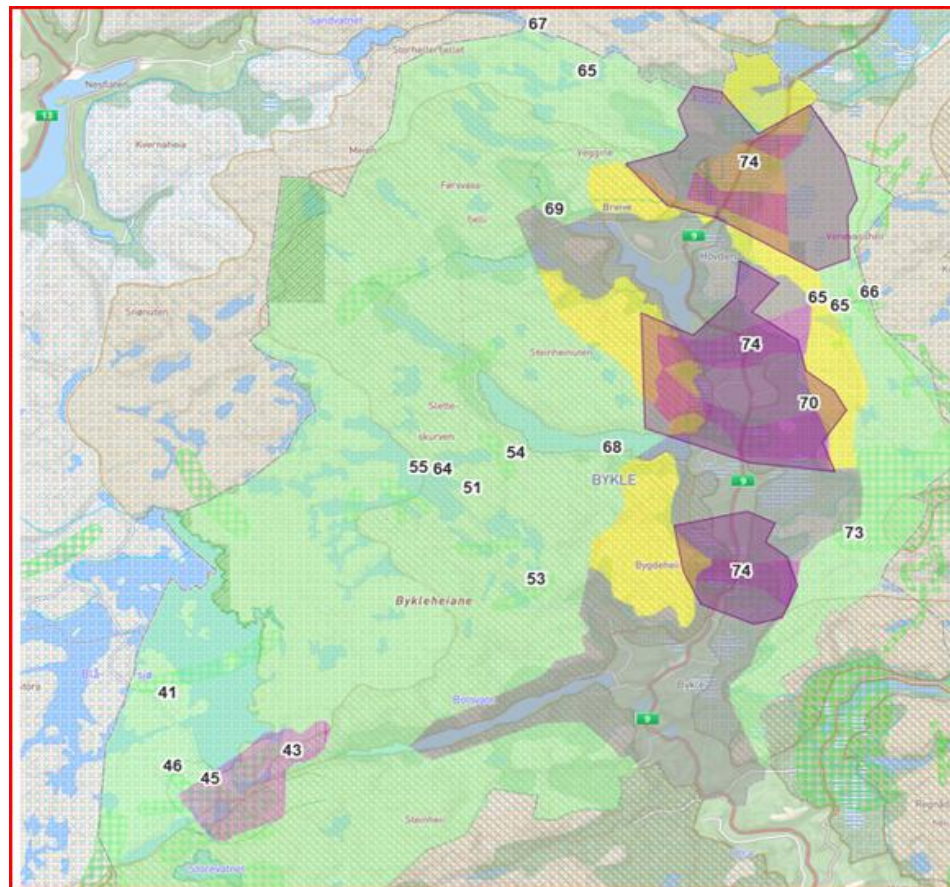
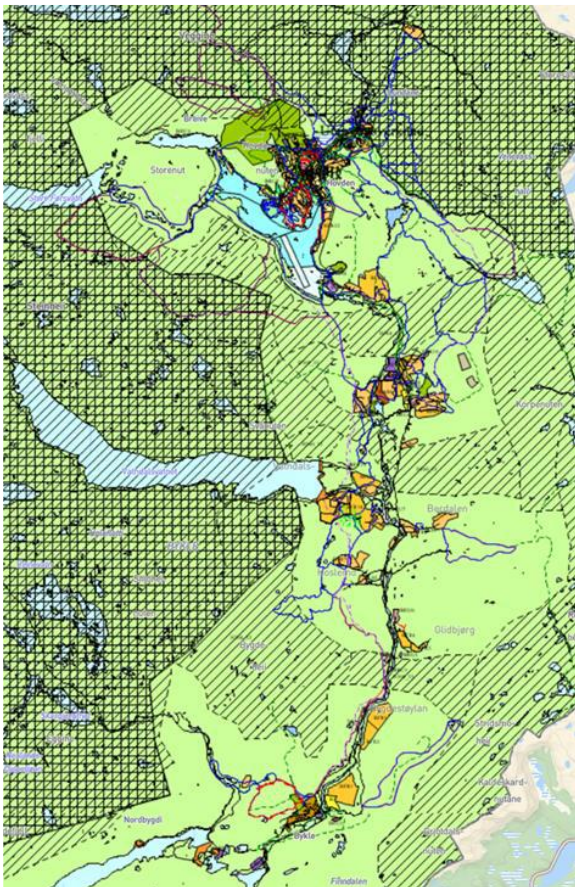
- Vidareutvikling av fjellandbruket –

- auka sjølvforsyning
- teknologi/klima

- Kultur for samskaping og innovasjon

- Infrastruktur og mobilitet

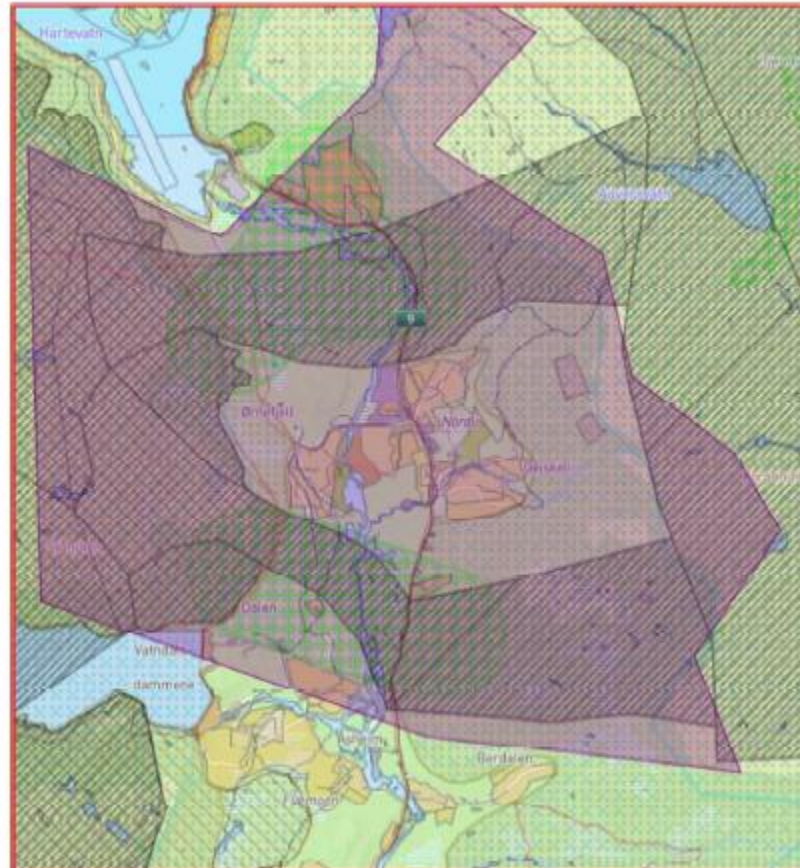
Gjeldende arealdel og forslag til tiltaksplan:

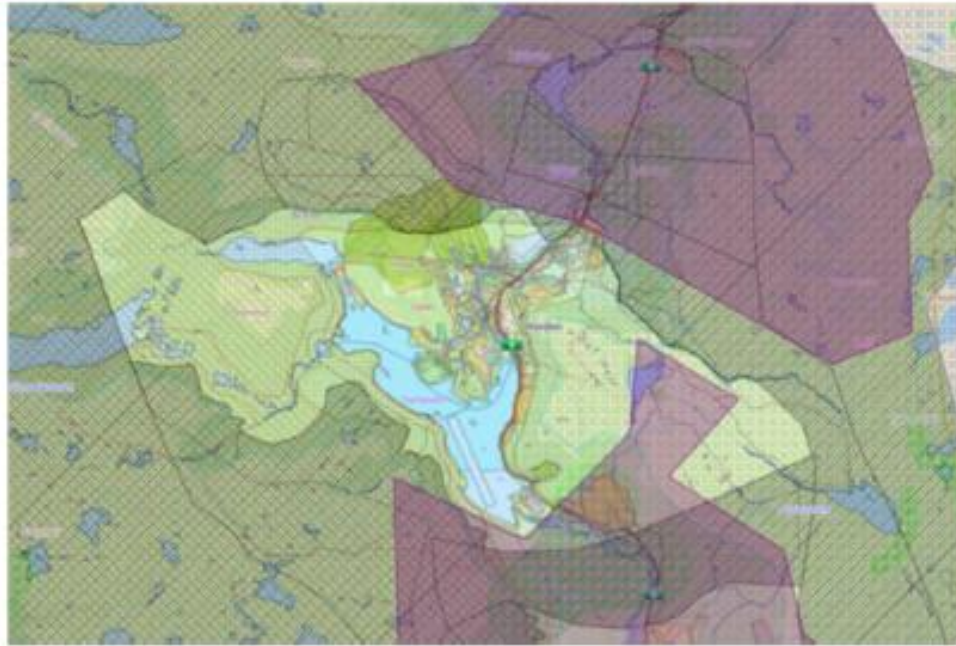
Mulige konsekvenser Hovden sør

Figur 6 Utsnitt midt-regionen. Alle ikkje-utbygde område blir føreslege tatt ut, og det er ikkje tillate med nye tiltak.

Nye reguleringsplanforslag sin potensielle influens med ferdsle inn i villreinområde blir lagt til grunn for motsegner allereie i dag- og det er vanskeleg å sjå kva område/ tiltak i vår kommune som i framtida ikkje vil bli møtt med motsegn basert på dette rundskrivet/tiltaket. Sjå og kommentarar knytt til Fokusområde som omfattar heile Midtregionen og landskapsrommet rundt Hovden. I tillegg har vi som nemnt riksveg 9 som effektivt hindrar mest alt trekk aust-vest.

Mulige konsekvenser Hovden nord

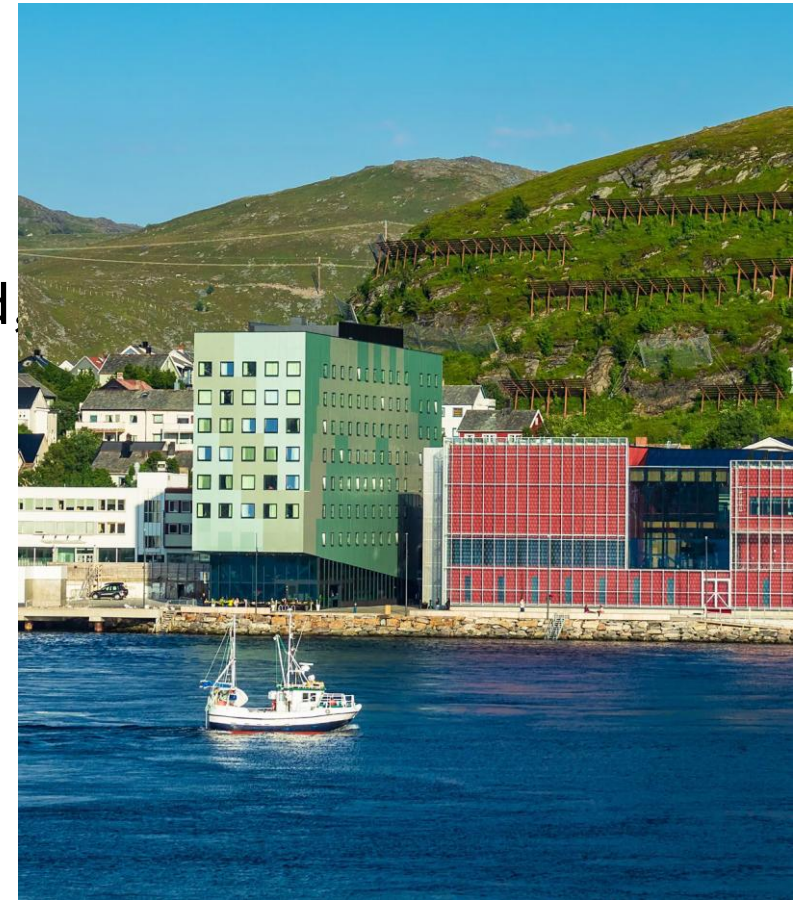

Tiltaksplanen for villrein (nærare omtale bakanfor) lanserte såkalla fokusområde i same område. Dersom den blir vedteken slik – og at Statsforvaltaren i Agder si uttalemed forslag om å endre verneføreseigna for verneområda nord for Hovden til å omfatte villreinføremål, vil venteleg gjere løypediskusjonen enda vanskelegare. (Sjå fig 18)

Figur 18 Høyringsutkastet til Tiltaksplan for Villrein og såkalla fokusområde kan gi ytterlegare restriksjonar m.o.t tilrettelegging for løyper og turveggar i same område. (KMD, 2025 a)

Nasjonale planretningslinjer

- Målet er en politikk tilpasset regionale og lokale forhold, og slik at det legges til rette for ny vekst og sterkere utvikling i områder med svak eller negativ utvikling i folketallet.
- Sentralisering som svekker lokale tjenester og tilbud er ikke bærekraftig.
- Alle kommuner skal ha mulighet til å utvikle små og store lokalsamfunn. Særlig i de områdene der folketallet går ned eller står stille, må det være betydelig større vekt på de lokale vurderingene og prioriteringene.
- Det er store forskjeller når det gjelder hvilke utfordringer kommuner står overfor, og det er kommunen selv som er best i stand til å vurdere hvilke planer som trengs mest i deres kommune

Forts.

- Potensialet for fortetting eller utvidelse av eksisterende fritidsboligområder bør vurderes før det legges til rette for utbygging av nye områder, særlig der det er et utbyggingspress.
- Villreinens leveområder sikres, og vedtatte regionale planer for villreinfjellet oppdateres i samsvar med ny kunnskap og følges opp i den kommunale planleggingen

Hva sies om reiseliv?

- «Natur- og kulturbaserte reiseopplevelser kan bidra til å øke attraktiviteten, utvide sesongen og øke lønnsomheten i kultursektoren og i reiselivsnæringen.
- Nasjonalparkkommunene har spesielle forutsetninger for å utnytte verdiskapingsmuligheter gjennom god planlegging av arealbruk og tilrettelegging i randsonene til nasjonalparkene.
- Fritidsbebyggelse har stor betydning for næringsutviklingen i mange distriktskommuner.
- Regionale og kommunale planer er gode verktøy for å avklare rammer og lokalisering av reiselivstiltak og ny fritidsbebyggelse.
- For å legge til rette for en bærekraftig reisemålsutvikling, hvor ulike samfunnshensyn avveies, er det viktig at strategier og hovedprioriteringer for reisemålsutviklingen forankres i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og gjennom god medvirkning fra alle interessenter og aktører. Dette er blant annet viktig for å sikre at omfang og lokalisering av utbygging og tilrettelegging for aktiviteter og ferdsel tar hensyn til naturmangfold, friluftsliv, landskap, kulturmiljø, landbruk, reindrift og opplevelseskvaliteter.

Hva opplever så kommunen i møtet med sentrale myndigheter?

- **Utarbeidelse av kvalitetsnorm for bevaring av villreinen:**
 - Kommunene er ikke involvert
 - En virkelighetsbeskrivelse man ikke kjenner seg igjen i
 - Setesdal Vest-hei: rødt grunnet mangel på bukk og funksjonelle trekk veier
 - Setesdal Aust-hei: gult grunnet noen gram for lav slaktevekt på kalv, dårlig lavbeite og frykt for tap av trekkvei
- **Arbeid med tiltaksplaner:**
 - Kommunen er nå koplet på, men kunnskapsgrunnlaget er uendret
 - Fortsatt drastiske tiltak for både Bykle og Valle kommune
 - Pågående dialog med departementet
- **Foreslåtte tiltak i tiltaksplaner pålegges kommunen før plan er vedtatt:**
 - Fremmes av Statsforvalter i flere innsigelser rettet mot utbyggingsformål, grunnet frykt for mer press mot villreinen selv om tiltakene ligger i dalbunnen/godt innenfor gjeldende bygdeutviklingssone
- Relativt nylig vedtatte planer, hvor hensynet til villreinen er avklart blir det reist innsigelser mot:
 - Kommunens arealdel fra 2018
 - Kommuneplanens samfunnsdel fra 2024
 - Statsforvalter har opphevet gyldigheten av Heiplanen, til tross for at nåværende plan hverken er evaluert eller revidert

Frivillige tiltak i tiltaksplanen?

- En ambisjon om at alle berørte parter skal gjennomføre noen tiltak og at dette i sum vil bedre tilstanden
- Foreløpig er Statskog, som driver «Jaktturisme» i Njardarheim unntatt alle tiltak...
- Kommunene er usikre på om det er frivillige tiltak eller om man vil møte innsigelser fordi det er ønskelig med andre tiltak...

VELKOMMEN TIL NJARDARHEIM

Statskog er Norges største grunneier og forvalter om lag en femtedel av fastlands-Norge. Njardarheim-eiendommen ligger sentralt mellom Setesdal og Sirdal, og innenfor Norges nest største villreinområde – Setesdal Ryfylke.

Njardarheim er en fantastisk destinasjon for både enkelt friluftsliv og jakt og fiske. Statskog tilbyr villreinjakt for jaktlag, opplæringsjakt på villrein, rypejakt, hytteutleie og fine muligheter for fiske. Les mer på statskog.no

Hytteutleie, jakt og fiske selges på inatur.no

Revisjon av Heiplanen:

- Agder Fylkeskommune ønsket å revidere Heiplanen, men at denne kun skulle gjelde forhold knyttet til villrein
- Særlig Bykle, Valle og Sirdal kommuner etterlyste en evaluering som også omfattet konsekvensene for de berørte kommunene
- Ny kunnskap knyttet til tamreindrift i Setesdal mente kommunene måtte inn i kunnskapsgrunnlaget. Fylkeskommunen og Departementet var enige i dette, Statsforvalter i Agder mente derimot at man hadde nok kunnskap...
- Det ble fattet vedtak om å gjennomføre en evaluering av dagens heiplan for man startet en revisjon, mot Statsforvalterens ønske!

Så hva gjør da Bykle kommune for å sikre villreinen og samtidig utvikle kommunen videre?

- Villreintiltak:
 - Kanalisering av ferdsel i høyfjellet gjennom dynamisk løypeforvaltning
 - Tidligere forsøk knyttet til adaptiv løypeforvaltning
 - Stenging av skiløyper fram til uke 7, og permanent stenging av enkeltløyper
 - Bom eller stenging av anleggsveier i samarbeid med regulant
 - Tilrettelegging av løyper i dalbunnen, som alternativ til høyfjellsløyper
 - Båndlegging av trekk-korridorer mellom aust- og vestheia
 - Aktive tiltak i samarbeid med Forsvaret knyttet til tilpasning av øvelser
 - Strengere praksis for søknad om motorferdsel/snøscooter i utmark
- Andre tiltak:
 - Arealstrategi i tråd med Nasjonale planretningslinjer
 - Ingen nye hyttefelt i ny arealdel blir sannsynligvis innarbeidet i ny arealdel
 - Planvask gjennomføres

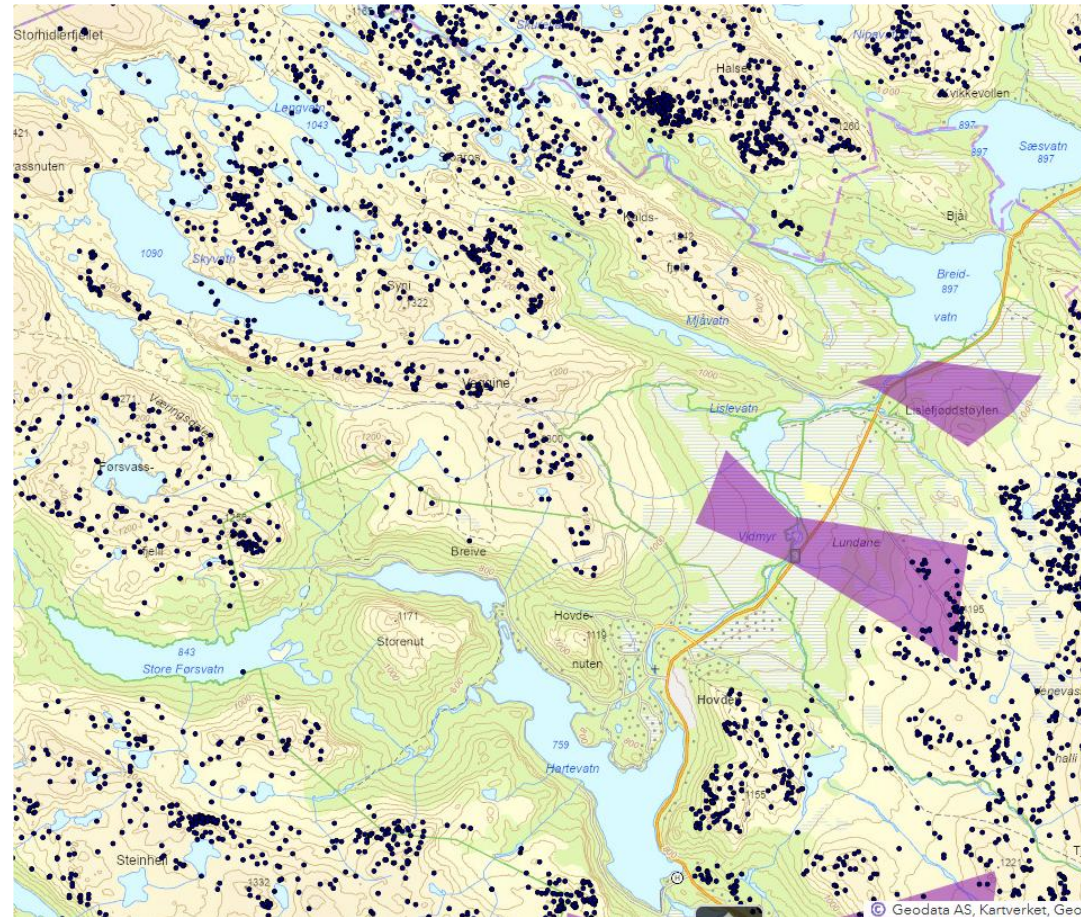
Bekymringer

- Maktforskyvning over tid – såkalte ekspert/faglige syn (regionale/nasjonale fagfolk vs lokal fagkompetanse, og at «ny kunnskap» trumfer lokale hensyn og vedtatt heiplan (en demokratisk prosess med interesseavveining – ref. bygdeutviklingssone – politisk konsensus)
- Såkalt «ny kunnskap» - svakt kunnskapsgrunnlag blir gjenfortalt og gjenbrukt til det blir sannheter
- – ref. Mossing sin kartleggingen av «potensielle leveområder» som nå er blitt til biologiske leveområder.
- - ref. Kvalitetsnorm for villrein som ikke la til grunn at det var tamrein i Bykle i 100 år – og baserer seg på myter (publikasjoner fra Tor Punsvik) om at dette er rester av Middelhavsrein fra siste istid – men egentlig er tamrein i Hattfjelldal, i hovedsak...
- Gapet mellom nasjonale føringer og lokale omsyn - voksende ulik problemforståelse... mens regionale myndigheter «bare» legger naturvern i bærekraftbegrepet legger kommunen økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft til grunn.
- Tillit og samstyring bør løftes fram der «ingen får til noe alene» og der måloppnåelsen samla blir bedre dersom en får koordinert og avstemt ulike hensyn (ref. Hovden Tour) – tider og områder vs villrein og reiseliv / friluftsliv. – Dersom en ikke «snakker sammen» som likeverdige forvaltningsnivå (kommune, fylke og stat) og dersom samfunnsutviklingsperspektivet ikke tas på alvor vs nasjonale statlige føringer, er det nærmest umulig å få til balanse mellom bruk og vern.
-

- Er det slik at Statsforvalter faktisk ønsker å begrense folks tilgang til fjellet for å sikre villreinen?

Vedlegg 1.

Dette skal være noen av de viktigste trekkene mellom aust- og vest, men de har ikke vært benyttet de siste 18 årene...

Kartet nedanfor syner GPS-posisjonar frå villrein i perioden 2006 – juli 2024 for perioden mars månad. Lilla skravur er omsynssone i trekkområda Lundane og Lislefjedd slik dei ligg i Heiplanen. Dei seinare åra er det berre sporadisk det trekk over villrein her. Truleg skuldast den låge trekkaktiviteten ein kombinasjon av bestandsstorleik, vegtrafikk, utbygging og ferdsel.

Vedlegg 2.

- For kort tid tilbake ble det avholdt et møte med lokale som i sin ungdom hadde hatt jobber som gjeterne for tamreinen. Tamreindriften i Setesdal ble avviklet i 1979, men hadde da pågått i over 90 år, og det er også dokumentasjon på tamreindriften helt tilbake til slutten av 1700-tallet i Setesdal.
- Områder som i gjeldende kommuneplan i Bykle er markert som villreintrekk mellom aust- og vestheia, har vært flyttleier, hvor tamreinen ble flyttet av gjeterne fra sommerbeiter på vest-heia til vinterbeiter på austheia. I forslag til tiltaksplaner er disse «villreintrekkene» foreslått betydelig utvidet, uten at disse områdene faktisk er reelle villreintrekk. En av oppgavene til gjeterne, var også å gå i kanten av beiteområdene på vestheia for tamreinen, og passe på at ikke tamrein og villrein ble blandet. Ifølge dem har det altså ikke vært villreintrekk mellom vest og aust siden 1930-tallet.
- De påståtte trekkveger har store konsekvenser for arealforvaltning i vår kommune, og når disse trolig egentlig er drifteveger mellom sommer og vinterbeiter i tamreindriften som opphørte på slutten av 70- tallet, så vil dette kunne medføre betydelige begrensninger for videre utvikling som er basert på feil fakta.
- I arbeidet med kvalitetsnormen og senere tiltaksplanene, så har manglende involvering av kommunene vært poengtert. Kommunene er mer enn noen andre opptatt av å ta vare på villreinen, men tiltakene som settes i verk må basere seg på et best mulig kunnskapsgrunnlag, og også på lokalkunnskap. Særlig det siste opplever vi mangler i kunnskapsgrunnlaget.
- I Ivar A. Opdals bok «Tamreindriften og fjellfolk» fra 1956 finner man en artikkel som beskriver tamreinholdet i Setesdal. I tillegg skal de gamle gjeterne lage et notat knyttet til deres historie fra tamreindriften i Setesdal fram mot 1979. Dette mener vi er svært viktig kunnskap i arbeidet både med revisjonen av Heiplanen og endelig fastsetting av tiltak i tiltaksplanene.

Vedlegg 3.

Tamreindrift i Bykle og flyttleier

